

بررسی تأثیرات ایجاد بازارچه های مرزی بر توسعه منطقه ای (نمونه موردی: منطقه سیستان)

یاسر ناروئی خندان^{۱*}، حمید رضا جودکی^۲، علیرضا عندلیب^۳

۱- دانشجوی کارشناسی ارشد دانشگاه آزاد واحد علوم تحقیقات تهران، ایران.

۲- دکترای برنامه ریزی شهری، استادیار دانشگاه آزاد واحد اسلامشهر، ایران.

۳- دکترای شهرسازی، دانشیار دانشگاه آزاد واحد علوم تحقیقات تهران، ایران.

چکیده

با بررسی اجمالی مناطق مرزی در مقایسه با مناطق مرکزی کشور، می توان به شاخص های عمده ای از جمله انزوای جغرافیایی مناطق مرزی، دوری از قطب های صنعتی، اقتصادی، قرار گرفتن در حاشیه و همچنین توسعه نیافتگی در ابعاد مختلف اجتماعی، سیاسی و اقتصادی دست یافت، این مناطق به دلیل تماس با محیط متنوع خارجی و داخلی از ویژگی های خاصی برخوردارند، وجود مبادلات و پیوندهای فضایی دو سوی مرز و آسیب پذیری ها و تهدیدات مختلف در این مناطق اهمیت ویژه ای را در فرآیند برنامه ریزی توسعه، امنیت و آسایش مناطق مرزی داده است که در صورت نپرداختن به آن به طور جدی و صحیح شاهد چالش های عمده ای از جمله واگرایی مناطق مرزی از مراکز و تمایل آنها به سمت خارج و عدم ثبات جمعیتی مناطق مرزنشین خواهیم بود. امروزه این گونه مسایل در دو سوی مرز باعث شده تا کشورهای همسایه در قالب بازارچه های مشترک مرزی که از شناخته شده ترین روش های توسعه اقتصادی مناطق مرزی به شمار می رود و می تواند تحولی بنیادی در تولید، ایجاد اشتغال، تثبیت، جمعیت مرزنشین و افزایش درآمد و نهایتا رسیدن به یک توسعه پایدار ناحیه ای ایجاد نماید، به سمت همکاری های متقابل منطقه ای هدایت شوند. در این پژوهش به تحلیل اثرات توسعه ای احتمالی ناشی از ایجاد بازارچه ی مرزی در مناطق مرزی منطقه سیستان، استان سیستان و بلوچستان پرداخته می شود و با تحلیل داده ها و اطلاعات با روش توصیفی و تحلیل به شیوه کتابخانه ای و میدانی (تجربی) - پرسشنامه و مشاهده- اثرات توسعه ای ایجاد بازارچه در دو مقطع قبل از تاسیس و بعد از آن بر مناطق پیرامونی بازارچه مورد ارزیابی قرار گرفت. نتایج بدست آمده حاکی از این واقعیت است که بازارچه مرزی خواهد توانست اثرات اقتصادی و اجتماعی- فرهنگی مثبتی بر روی روستاها و منطقه پیرامون خود برجای گذارد.

واژه های کلیدی: مرز، مناطق مرزی، بازارچه های مشترک مرزی، توسعه منطقه ای، منطقه سیستان.

۱- مقدمه

در سالهای اخیر بازارچه های شهرهای مرزی کشور، جایگاه ویژه ای از لحاظ ارزش اقتصادی و توسعه منطقه ای، به دلیل داشتن شرایط مناسب از جمله صدها کیلومتر مرز مشترک با کشورهای همسایه، پیدا کرده اند. این بازارچه ها، خلاء اقتصادی موجود در محدوده مرزها را جبران کرده و از خالی شدن حاشیه مرزها جلوگیری مینمایند، که این امر خود میتواند در بالا بردن ضریب امنیت مرزها و جلوگیری از قاچاق، بسیار مؤثر واقع شود. با راه اندازی بازارچه ها و گذرگاه های مرزی استفاده بهینه از ظرفیتهای اقتصادی مرزها، وضعیت معیشتی و اقتصادی مردم مرزنشین منطقه رونق یافته و به طبع توسعه منطقه ای در این نقاط بیشتر می گردد. توسعه اقتصادی مناطق دور افتاده و محروم در شهرهای مرزی با عنایت به مقوله امنیت مرزی و